

Furor novel·lesc

Sebastià Alzamora
La pell i la princesa
Destino, Barcelona, 2005
189 pàgs.

La pell i la princesa és un artifici. Com a novel·la sembla voler situar-se de ple dret dins el camp del fantaseig més lliure. La trama argumental es desplega a partir de l'enigma que porta a un enigmàtic personatge anomenat Pappa a enquadrar llibres amb pell humana. De la mà del seu relat ens endinsem dins un moment històric molt concret, decisiu per a la història d'Europa: la cort de Bohèmia del segle XVII, els esdeveniments que forçaren la derrota de la Lliga Evangèlica per les forces catòliques a la batalla de la Muntanya Blanca (1620). Tanmateix, Alzamora basteix la seva trama prescindint de qualsevol referència fermament arrelada a les circumstàncies històriques. Tal com afirma a l'excurs final: «no crec que la literatura hagi de guardar cap fidelitat envers la història». Certament, sobre aquesta idea descansa el discurs de la modernitat literària: la literatura té les seves pròpies lleis, més enllà d'exactituds amb realitats «verídiques», dogmàtiques obtuses o ideologies de saló. Deia Oscar Wilde que només dins l'art l'home havia pogut ésser lliure. I Alzamora en aquesta novel·la farà gala de totes les llicències que li atorga saber que pot prescindir d'Històries, de Versemblances: s'inventarà una cort «irreal», la de Frederic V; ressuscitarà per al moment que li interessa el ja finit rabí Judà Loew, el mític artífex del Golem (i de passada Paracels i Giordano Bruno); aixecarà escenaris de somni, jardins immensos, cambres plenes d'aparells admirables dins palaus tenebrosos... La imaginació no voldrà conèixer altra cotilla que els límits dels seus propis desvaris. Assistirem, si acceptem aquestes regles, a un món fantasiós, regit per la intrepidesa dels somnis.

El lector convencional, assedegat d'una trama ben lligada i d'un atractiu pòsit de coneixements amb els quals senti que tot llegint aprèn alguna cosa, quedarà decebut. El lector exigent, que llegeix pel gaudi estètic, per experimentar amb la lectura aquelles sensacions que la vida tantes vegades regateja, se sentirà atordit: Alzamora acaba alçant un enginy tumultuós, violent, lúbric i immoral, més semblant a un esbós d'argument per una producció cinematogràfica que a una novel·la d'aventures. Sabatini ens queda massa lluny. Perucho no ens ha deixat rastre. De Porcel agafarem el nervi tràgic, el traç ràpid i viu.

Però la solució argumental és confiada a una sorprenent estratagema narrativa: fer que tots els personatges —qui narra la història, qui escolta la història— acabin confonent-se en una mateixa identitat: Alzamora ja havia usat aquest enginy a la seva primera novel·la, *L'extinció*. Els personatges responen a patrons molt definits: belles molt belles, savis molt savis, dolents molt dolents... I un protagonista que, enmig de tots ells, s'anirà mostrant com un ésser a qui les circumstàncies arrossegueuen: tant al llit de la reina com al camp de batalla. *La pell i la princesa* sembla escrita en un estat de febre propens a les al·lucinacions. Un estat que tot ho negligeix i ho arrossega. D'aquesta manera, els hussites, els seguidors del reformador catòlic del segle XV Joan Hus, són transformats en una «mítica tribu nòrdica», que espera l'acompliment d'una profecia recollida en un poema «de més de deu mil versos»; el rabí Judà Loew fa de conseller a un rei protestant, a més de ser-li confiades notícies «sota secret de confessió»... Tot pot portar al lector culte a la hilaritat, però Alzamora ens adverteix que «les falsedats i manipulacions» de la novel·la són deliberades. Sempre podem pensar que era molt més fàcil inventar que documentar-se.

Alzamora, sobre l'equívoc de no voler ser un artesà, de no voler seguir regles sinó crear-les a cada pàgina, acaba teixint un text efectivament entretingut, que desprèn una divertida brillantor llòbrega, i que engrapa a partir de la provocació. Però ens hagués agradat un llenguatge més audaç i esplendorós. I un ús de la història menys accessori o fútil.

Melcior Comes

L'agulla sobre el vinil

Txema Martínez Inglés
Les cendres
Moll, Palma, 2005
224 pàgs.

Un escriptor s'enriqueix no de les coses que veu —o viu— al seu voltant, sinó de la capacitat de transformació, dels matisos invisibles, de l'espectre de colors que sap captar en allò que veu i que després decideix incorporar a la seua escriptura. Un poeta, a més d'un malabarista òptic, hauria d'arribar a experimentar les reaccions químiques que es deriven de la manipulació de les paraules, amb una finalitat senzilla i portentosa: dir el que tothom sap per tal d'aconseguir el que cadascú vulga saber, sentir, viure, imaginar.

Les cendres no és un llibre de poesia, sinó un recull d'articles. Però la mirada del seu autor, Txema Martínez Inglés, és la mirada exquisida, incisiva i rica en reflexos d'un poeta, i la manera d'expressar-la, la que el gènere i el mitjà periodístic reclamen, és a dir, una dicció àgil, fresca, rotunda i molt ben dosificada de principi a fi. Si, a més, hi afegim que el poeta que exerceix d'articulista tria els seus temes de comentar d'un món pròxim, quotidià, perfectament compartible, però sense renunciar als referents artístics que l'interessen personalment, aleshores el resultat d'aquesta fórmula és francament atractiu: el món del dia a dia filtrat per la mirada d'un poeta i l'expressió mesurada i concisa del missatge periodístic.

Les cendres és una selecció formada per un centenar dels articles que, entre l'octubre del 2000 i el desembre del 2004, Txema Martínez Inglés va publicar setmanalment a la contraportada del diari *Segre*, en una secció que, amb tota la fortuna de la metàfora, el lleidatà va titular «La cendra dels dies». Metàfora que al llibre també compta amb el suport real de la descripció d'un procés físic, tangible i perceptible des de tots els sentits corporals, bell i seductor fins i tot per als no practicants: l'acte de fumar-se un havà.